

Zaporka - peteroznamenasti broj i riječ	Članovi prosudbenog povjerenstva					
<table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table> _____						1. _____
OIB _____	2. _____					
_____	3. _____					
Ukupan broj bodova i postotak riješenosti ispita	Mjesto i nadnevak					
_____ / 89 _____	_____					

NAPUTAK:

1. Imaš 90 minuta za rješavanje ispita.
2. Odgovore u ispitu upisuješ na za to predviđena mjesta. Ispred svake skupine zadataka nalazi se uputa za njihovo rješavanje. Pozorno ju pročitaj.
3. Ispit pišeš plavom ili crnom kemijskom olovkom. Ispit pišeš isključivo pisanim slovima, ne tiskanim. Pišeš čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
4. Osobna imena i prezimena te geografska imena pišeš izvorno prema udžbenicima odobrenim od MZO-a u školskoj godini 2020./2021.
- 5. Jednom napisane odgovore u ispitu nije dopušteno prepravljati već ih treba staviti u zagradu i precrtati te skraćenim potpisom (paraom) označiti i upisati ispravni odgovor.**

(~~Pipin Mali~~)

Karlo Veliki

**precrtan netočan odgovor u zagradi
(skraćeni potpis)**

ispravan odgovor

paraom

6. Možeš koristiti list za koncept tijekom rješavanja ispita. List za koncept predviđen je kao pomoćni list i on se neće bodovati. U omotnici zajedno s ispitom predajete i list za koncept.

7. Želimo ti mnogo uspjeha!

1. Odgovori na pitanja.

1.1. Koje je najvažnije otkriće paleolitskog pračovjeka tijekom ledenog doba?

	1
--	---

1.2. Koje su bile tri glavne koristi od tog otkrića te koju je važnu promjenu u čovjekovu razvitku ono omogućilo?

	2
--	---

2. Spoji pojam s njegovim objašnjenjem upisivanjem rednog broja na pripadajuću crtu ispred odgovarajućeg objašnjenja.

	2
--	---

1. zemunica	_____	a) drvena kuća na stupovima podignuta nad rijekom ili jezerom
2. koliba	_____	b) konstrukcija sačinjena od štapova oko kojih su razapete kože životinja
3. sojenica	_____	c) nastamba ukopana u tlo načinjena od granja i zemlje
4. nastamba nalik šatoru američkih Indijanaca	_____	d) nadzemna nastamba od drva, slame, trske i zemlje

3. Egipat i Mezopotamija su se razvili u geografski različitim područjima, pa se i gospodarski život u njima donekle razlikovao. Zajedničko obilježje im je bilo upotreba vode i kontrola velikih rijeka koje su protjecale tim područjima. Najveći dio stanovništva u tim područjima živio je od poljoprivrede.

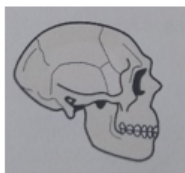
Objasni tvrdnju da je irigacijski sistem omogućio velike prinose žita u dolinama rijeka Eufrata i Tigrisa te Nila.

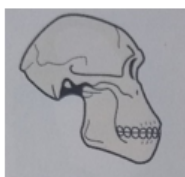
	4
--	---

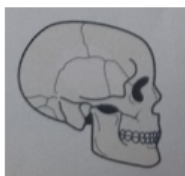
4. Prouči crteže lubanja i odgovori na dva pitanja.

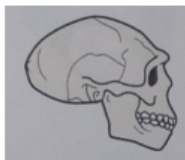
4.1. Prema crtežima lubanja upiši na prvu crtu latinski i hrvatski naziv vrste čovjekova pretka kojoj je pripadala. Na drugoj crti, rednim brojevima označi redoslijed od kronološki najstarije prema najmlađoj vrsti.

	4
--	---

4.2. Što je uočljivo u vezi s visinom lubanje i kakvu je to posljedicu imalo?

	2
--	---

5. Poredaj naselja navedena od kronološki najstarijeg prema najmlađem upisivanjem rednog broja od 1-6. Potom odredi vrstu svakog naselja upisivanjem odgovarajućeg slova iz ponuđenog izbora u drugi stupac.

	2
--	---

_____ Qalat Jarmo

a) neolitičko naselje

_____ Vučedol (Gradac)

b) eneolitičko naselje

_____ Uruk

c) selo / seosko naselje

_____ Daorson

d) gradina

_____ Jerihon

e) (proto)urbano / gradsko naselje

_____ Danilo

f) razvijeni grad

6. Slijepi zemljovid prikazuje prapovijesna arheološka nalazišta na prostoru današnje Hrvatske. Uz zemljovid nalazi se niz s imenima arheoloških nalazišta. Analiziraj zemljovid i imena arheoloških nalazišta i odgovori na dva pitanja.

6.1. Na crtu dolje s pripadajućim rednim brojem nalazišta upiši njegovo ime.

6.2. Uz ime nalazišta dopiši prapovijesno razdoblje i ako je primjenjivo, kojoj prapovijesnoj arheološkoj kulturi nalazište pripada.

Lopar
Donja Dolina
Grapčeva
spilja
Šandalja
Smilčić
Lasinja
Vinkovci
Pepelane
Sopot
Ripač
Vindija
Ražanac
Vela spilja
Gradac
Otok

1. _____	<table border="1"><tr><td> </td><td>1</td></tr></table>		1
	1		
2. _____	<table border="1"><tr><td> </td><td>1</td></tr></table>		1
	1		
3. _____	<table border="1"><tr><td> </td><td>1</td></tr></table>		1
	1		
4. _____	<table border="1"><tr><td> </td><td>1</td></tr></table>		1
	1		
5. _____	<table border="1"><tr><td> </td><td>1</td></tr></table>		1
	1		
6. _____	<table border="1"><tr><td> </td><td>1</td></tr></table>		1
	1		

7. Poredaj kronološki nalazišta s primjerima špiljskog slikarstva, upisivanjem rednog broja na pripadajuću crtu, od kronološki najstarijeg prema najmlađem.

Romualdova pećina	_____	Chauvet	_____
Lascaux	_____	Altamira	_____

	1
--	---

8. Pročitaj pisani povijesni izvor i odgovori na četiri pitanja.

„Špilja Pupičina peć nalazi se na sjeveroistoku istarskog poluotoka, na zapadnoj strani grebena Učke, u uskom vapnenačkom kanjonu Vele drage. Ulaz u špilju širok je 25 metara, visok 10 metara, okrenut na jugoistok, na nadmorskoj visini od 220 metara. Dužina špilje je 30 metara, a širina se postupno sužava od ulaza prema unutrašnjosti. Sastoji se od velike ulazne prostorije i manje, niže prostorije u unutrašnjem dijelu, odvojene niskim prolazom. Prvi ju je spomenuo Mirko Malez 1955. kao važno prapovijesno nalazište. Od 1995. špilju istražuje međunarodna ekipa na čelu s Prestonom T. Miracleom s Arheološkog odsjeka Sveučilišta u Cambridgeu. Iskopavanja špiljskih naslaga završena su 2002. Ukupno je istraženo šest zasebnih faza boravka, međusobno razdvojenih debelim sterilnim naslagama. Ti slojevi svjedoče o različitim načinima korištenja špiljom, od boravka manje grupe ljudi samo nekoliko dana do duljeg boravka veće skupine ljudi. Glavni način opstanka bio je lov na jelene i divokoze, a kamena se sirovina za izradu oruđa i oružja pribavljala većinom iz regionalnih i udaljenih izvora. Navedeni slojevi datiraju se između 13 000 i 10 000. pr. Kr. nizom datacija radioaktivnoga ugljika.“

8.1. Kojom su se metodom znanstvenici poslužili u određivanju starosti nalaza (navedi i njezinu kraticu)?

	1
--	---

8.2. Zaključi na temelju čega su znanstvenici utvrdili da je glavni način opstanka stanovnika špilje bio lov na jelene i divokoze.

	1
--	---

8.3. Kakvim su načinom života živjeli stanovnici špilje i što je takav način života podrazumijevao?

	2
--	---

8.4. Na osnovi usvojenog znanja, ali i teksta izvora, navedi dva najvažnija preduvjeta u odabiru špilje za boravak.

	2
--	---

9. Zaokruži slovo ispred dviju točnih tvrdnji u vezi s Keltima.

	2
--	---

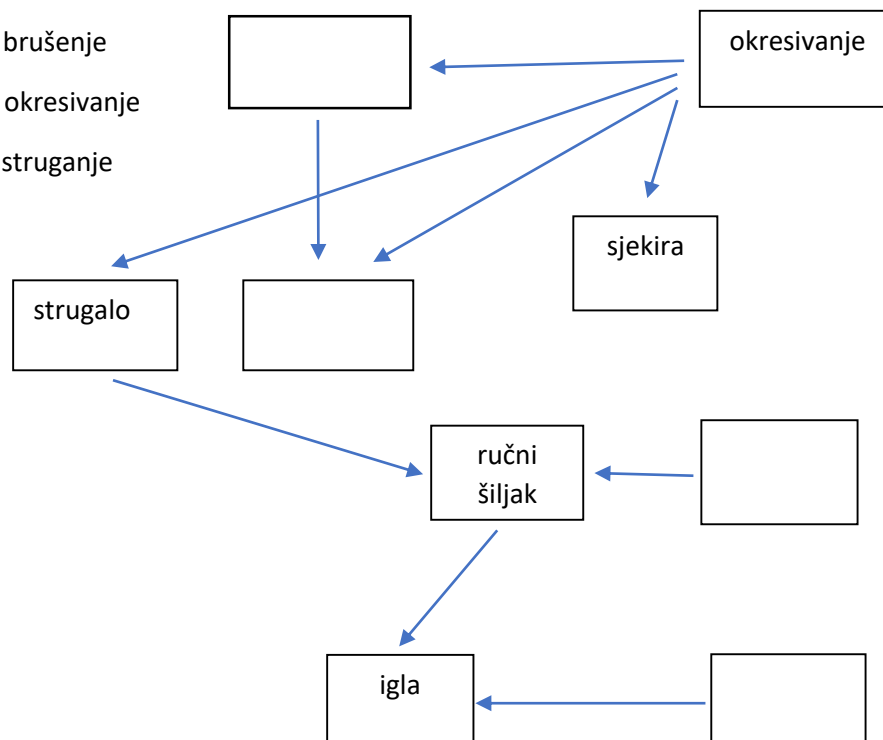
- a) Iako nisu otkrili postupak kaljenja željeza, Kelti su ipak bili vrhunski metalurzi.
- b) Zahvaljujući kovačkom umijeću Kelti su izrađivali vrlo kvalitetne mačeve, noževe i oklope.
- c) Kelti su prvi u Europi izrađivali keramiku na lončarskom kolu, zbog čega ih se može smatrati i otkrivačima funkcije kotača.
- d) Keltima je oružje koje su izrađivali, napose dugi željezni mačevi, omogućilo da prošire svoj utjecaj znatnim dijelovima Europe.

10. Dopuni konceptualnu mapu koja pokazuje razvoj prapovijesnog oruđa i načina izrade, upisivanjem nedostajućih pojmova od kronološki najstarijeg prema najmlađem.

	4
--	---

- 1) ručni šiljak
- 2) oblutak
- 3) ručni klin
- 4) sjekira
- 5) igla
- 6) strugalo

- a) brušenje
- b) okresivanje
- c) struganje

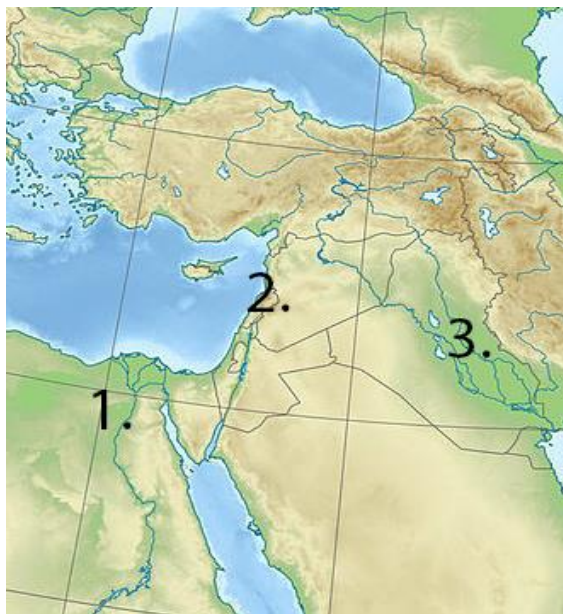

11. Neandertalci su bili nova vrsta praljudi koja se pojavila u Europi prije oko 300 000 do 250 000 godina. Zaokruži slovo ispred četiri potpuno točne tvrdnje o neandertalcima.

	4
--	---

- a) Neandertalci su bili ponašanjem i građom bliski modernom čovjeku.
- b) Donja čeljust neandertalaca imala je izbočenu bradu, a lubanja im je bila niska i izdužena.
- c) Neandertalci su živjeli u skupinama, a bavili su se lovom i skupljanjem plodova.
- d) Neandertalci su izrađivali brojno raznovrsno oruđe isključivo od kamena.
- e) Jezična kost i velik mozak ukazuju na mogućnost da su se neandertalci služili govorom ili nekom vrstom zvukovne komunikacije.
- f) Smatra se da su neandertalci vjerovali u zagrobni život jer su pokojnike pokapali u grobnice prilažući uz njih oruđe, nakit od plemenitih kovina i cvijeće.
- g) Budući da su bili prilagođeni životu u hladnoj klimi, neandertalci su se zaogrtaali odjećom sašivenom od koža životinja.
- h) Svaka neandertalska skupina imala je svoju životinju zaštitnicu koja joj je trebala osigurati uspjeh u lovu i preživljavanju.

12. Stari istok obilježili su počeci pismenosti. Pismo je najveće duhovno dostignuće čovjeka.

Analiziraj priloženi zemljovid i odgovori na dva pitanja:

12.1. Navedi tri civilizacijska područja na Starom istoku i tri najstarija pisma koja su se pojavila na tim područjima.

	2
--	---

12.2. Na crtju ispod upiši, kojim su se redoslijedom od kronološki najstarijeg prema najmlađem, pojavila navedena pisma.

	1
--	---

13. Promotri slikovni povijesni izvor te riješi zadatke.

	1
--	---

13. 1. O kojem je spomeniku riječ?

13.2. U čemu leži važnost ovog spomenika za razumijevanje starih pisama?

	2
--	---

14. Osim tehnoloških promjena, metalno doba donijelo je preobrazbe u društvu tj. nove načine funkcioniranja zajednice. Objasni četiri društvene promjene koje je uzrokovao razvoj rudarstva u metalno doba. Odgovor oblikuj u četiri rečenice.

	4
--	---

15. Feničani su semitski narod koji je živio na području današnjeg Libanona, Sirije i Izraela. Povijest Fenikije je povijest njezinih gradova država i kolonija.

Odgovori na pitanje u vezi s feničanskom pomorskom i trgovačkom ekspanzijom.

Objasni u dvije rečenice kako je geografski položaj utjecao na gospodarsku aktivnost Feničana?

	2
--	---

16. Kao i u drugim krajevima, metalno je doba na prostoru današnje Hrvatske donijele znatne promjene. U željezno doba pojavile su se i različite kulturne grupe i etničke skupine.

Analiziraj pojmove u tri stupca i zatim napiši odgovore na dva pitanja.

16. 1. Spoji etničku skupinu s njezinim središtem na način da broj iz prvog stupca uvrstiš u središnji stupac.

16.2. Imena naselja u antičko doba pridruži imenima naselja danas, na način da broj iz središnjeg stupca uneseš na odgovarajuće mjesto u trećem stupcu.

1) Histri	_____ a) Skodra	_____ Viničica
2) Liburni	_____ b) Delminij	_____ Skadar
3) Delmati	_____ c) Metul	_____ Skradin
4) Japodi	_____ d) Nezakcij	_____ Duvanjsko polje
5) Ardijejci	_____ e) Segestika	_____ Vizače
6) Kolapijani	_____ f) Skardona	_____ Sisak

17. U najstarijim društvenim zajednicama postojala je određena podjela rada između žena i muškaraca te između žena i djece. Odgovori na sljedeća tri pitanja vezana uz položaj žene u paleolitskim zajednicama.

3

17.1. Navedi tri zadaće (uloge) žena u paleolitskim zajednicama.

17.2. Shodno tome, koja se ženska osobina isticala u kamenodobnoj umjetnosti te kako se nazivaju te umjetničke rukotvorine?

2

17.3. Unatoč razlici u podjeli poslova, kakav je bio uzajamni položaj muških i ženskih pripadnika zajednice?

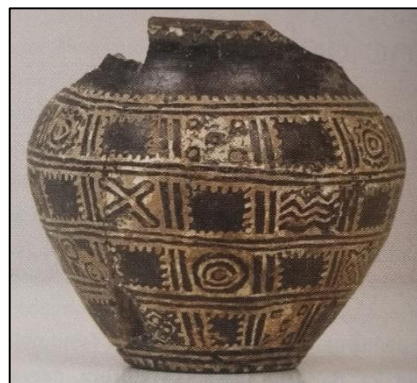
1

18. Promotri slikovni povijesni izvor i

odgovori na dva pitanja

zaokruživanjem slova ispred

točnih tvrdnji.

18.1. Što fotografija prikazuje? Zaokruži jedan točan odgovor.

	1
--	---

- a) predmet vučedolske kulture
- b) predmet vinkovačke kulture
- c) predmet danilske kulture
- d) predmet sopotske kulture
- e) predmet starčevačke kulture

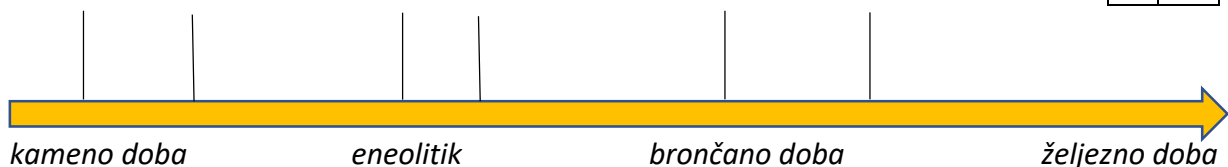
18.2. Koja je bila funkcija pojaseva s ukrašenim i neukrašenim poljima? Zaokruži dva točna odgovora.

	1
--	---

- a) simbolizirali su borbu svjetlosti (dana) i tame (noći)
- b) predstavljali su skupocjen ukras
- c) predočavali su promjenu godišnjih doba
- d) prikazivali su izgled noćnog neba
- e) označavali su želju za mjerenjem proteka vremena

19. Dopuni crtu vremena tako što ćeš odrediti kronološki slijed promjena u pogrebnim običajima u prapovijesnom i ranom povijesnom razdoblju, upisivanjem na vrh crtice broja, uz koji je naveden pojam koji odgovara rečenom vremenu.

	3
--	---

1. počeci kulta mrtvih predaka	4. počeci ukopa pokojnika s grobnim prilogom
2. počeci pokapanja u tumule	5. kremacija pokojnika i ukop u žarama
3. početak mumifikacije	6. stepenasta piramida

20. Promotri slikovni povijesni izvor
i odgovori na pitanja.

	1
--	---

20.2. Pripadnici koje arheološke kulture su izradili predmet?

	1
--	---

20.3. Na koji je način i od čega izrađen?

	1
--	---

21. Promotri slikovni povijesni izvor te riješi zadatke.

Prema dolje ponuđenom izboru upiši na pripadajuću crtu što fotografije prikazuju

	2
--	---

- a) kamena kuća na otoku Hvaru
- b) istarski kašun
- c) pastirski stan na Velebitu
- d) prapovijesna nastamba u Vučedolu

- a) ostaci zidina gradine Nezakcija
- b) ostaci zidina gradine Kompolja
- c) ostaci zidina gradine Picugina
- d) ostaci zidina gradine Monkodonja

22. Dinamičan način života i vječno tumaranje u potrazi za hranom u paleolitiku čovjek je zamijenio životom u stalnim naseljima, proizvodnjom hrane i pojavom privatnog vlasništva.

22.1. Što je uzrokovalo pojavu privatnog vlasništva u neolitiku?

	1
--	---

22.2. Zbog čega su neolitički ljudi počeli obolijevati od raznih novih bolesti?

	1
--	---

22.3. Što je u neolitiku stvorilo uvjete da su lov i ribolov prestali biti neophodni za preživljavanje?

	1
--	---

23. Narodi Staroga istoka bili su veliki graditelji. Građevine se javljaju u vezi s vjerovanjem, a najviše ih je sačuvano u Egiptu. Promotri fotografije i odgovori na dva pitanja.

Fotografija 1: (Građevina u Mezopotamiji)

Fotografija 2: (Građevina u Egiptu)

23.1. Koja je bila funkcija građevine na fotografiji 1, a koja građevine na fotografiji 2?

	1
--	---

23.2. Usporedi građevine te odredi njihova obilježja u vezi s tim

	4
--	---

a) kako su arhitektonski izvođene;

b) od kojeg su materijala građene.

24. Analiziraj tekstove i riješi dva zadatka.

24.1. Prema tekstu prepoznaj o kojim je pisanim izvorima riječ, upiši njihov naziv / naslov na crtu ispod samog odlomka prema ponuđenom izboru.

Ponuđeni izbor: a) Tekstovi sarkofaga; b) Ep o Gilgamešu; c) Memfiska teologija; d) Knjiga o poznavanju Raovih stvaranja; e) Tekstovi piramida i f) Velika himna Atonu

1. Bože ljeta koji je oblikovao sebe, / Koji je načinio zemlju, stvorio sve što je u njoj, / Sve ljude, stoku i jata, / Sve drveće koje raste iz zemlje, / Oni žive kad si zora za njih... / Ti si u mom srcu / Nema nikog drugog tko te poznaje (...) Ti si se uzdigao za svog sina koji je nastao iz tvog tijela, / Kralja koji živi po načelu Maat, Kralja Dviju Zemalja, / Neferkepruru, Jedinog od Ra, (...) / Eknatona, velikog tijekom svog života, i / Veliku kraljicu koju on voli (...)

	1
--	---

2. Pogledaj: prijatelja kojega si prihvatio, kojemu se srce tvoje obradovalo – njega žderu crvi kao staro odijelo. Enkidu, prijatelj kojeg je tvoja ruka dodirivala, postao je blato zemlje, pun je prašine, potonuo je u prah, prah je postao.

3. Moćni su otkucaji srca onoga koji boravi / u svim / bogovima, koji jede njihove iznutrice, / i (tijela) onih (ljudi) koji dolaze puni magije s otoka vatre. / Netko je otišao sa svojim ka, / Horus je otišao sa svojim ka, / Set je otišao sa svojim ka, / Tot je otišao sa svojim ka, / Dun-Anui je otišao sa svojim ka, / Oziris je otišao sa svojim ka, / I ti odlaziš sa svojim ka.

	1
--	---

4. Ja stvorih četiri vjetra kako bi svaki čovjek mogao udisati ih u svoje vrijeme. To je jedno od djela. Ja stvorih veliku poplavu kako bi se onaj tko je skroman mogao okoristiti jednako kao i onaj tko je velik. To je jedno od djela. Ja stvorih svakog čovjeka nalik na

	1
--	---

drugoga i ja im ne naredih da čine zlo. (...) Ja stvorih bogove od svog znoja, a ljude od suza svog oka.

	1
--	---

24.2. Zatim kronološki poredaj izvore od najstarijeg prema najmlađem tako što ćeš na crtice, koje se nalazi na dnu zadatka, upisati redni broj koji stoji uz odlomak.

	2
--	---

25. Faraon Amenofis IV. jedan je od najpoznatijih vladara staroga svijeta. Bio je odlučan u namjeri da provede vjersku reformu u svojoj državi.

	2
--	---

25.1. Objasni u tri rečenice njegovu vjersku reformu.

25.2. Objasni karakter reforme.

	1
--	---
